

Symbolic expression of the Cacnus bird in Uzbek and English culture

Mukhlisa ERDONOVA ¹

Termez State Pedagogical Institute, Termez State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

10 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

25 October 2024

Keywords:

image,
culture,
bird, concept,
idea,
fantasy,
Uzbek language,
English language, people,
literature.

ABSTRACT

This article examines the image of the Cacnus bird in Uzbek and English cultures, as well as its various interpretations. Particular attention is paid to the views of English-speaking and Uzbek-speaking researchers on the symbolism and meaning of this mythical bird.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss4/S-pp192-195>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'zbek va ingliz madaniyatida qaqnus qushining ramziy ifodasi

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

obraz,
madaniyat,
qush, tushuncha,
g'oya,
aqnus,
o'zbek tili,
ingliz tili,
xalq,
adabiyot.

Ushbu maqolada asosan Qaqnus qushining o'zbek hamda ingliz madaniyatida qushning turli xildagi obraz tushunchasi hamda ularning turli xil ifodalanishi va ingliz va o'zbek tilidagi olimlarning qaqnus qushi haqidagi fikrlari.

¹ Lecturer, Termez State Pedagogical Institute, Doctoral candidate, Termez State University.
E-mail: Mukhlisa6881@gmail.com

Символическое выражение птицы Какнус в узбекской и английской культуре

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

образ,
культура,
птица,
концепт,
идея,
фантазия,
узбекский язык,
английский язык,
народ,
литература.

В данной статье рассматривается образ птицы Какнус в узбекской и английской культурах, а также его различные интерпретации. Особое внимание уделяется взглядам англоязычных и узбекоязычных исследователей на символику и значение этой мифической птицы.

KIRISH

Inson madaniyati boy va ko'p qirrali bo'lib, unda turli xil ramziy tushunchalar, g'oyalar va his-tuyg'ularni ifodalovchi obrazlar muhim rol o'ynaydi. Obrazlar inson ongida voqelikning mavhum tasvirini yaratadi, g'oyalarni o'zlashtirish, tushunish va ularni boshqalarga etkazishda asosiy vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada madaniyatda obraz tushunchasi tahlil qilinadi, uning xususiyatlari, turlari, funksiyalari va ahamiyati chuqur o'rganiladi. Qushlar insoniyat tarixi davomida madaniyatlarda muhim rol o'ynagan. Ular erkinlik, umid, ruhiylik va tabiat bilan bog'liqlik kabi tushunchalarni ifodalaydi. Bu maqolada O'zbek va Ingliz madaniyatlarida qush obrazining imrad usulida taqdim etiladi. Ikki madaniyatning ramziylik, adabiyot, san'at va urf-odatlarida qush obrazining qanday aks etganligini o'rganib chiqamiz. Obraz - bu inson ongida mavhum yoki reallikning ramziy ifodasi, u lug'aviy ma'nodan tashqari qo'shimcha ma'no va hissiyotlarni o'zida aks ettiradi. [1] U shuningdek, san'at asarlarida, adabiyotda, musiqada, teatrdan va boshqa madaniy sohalarda ishlatiladigan ramziy tushuncha bo'lib, u xalqning mentaliteti, dunyoqarashi, tarixi va qadriyatlarini aks ettiradi. [2] Feniks - o'lmas qush bo'lib, u davriy ravishda qayta tiklanadi yoki boshqa yo'l bilan qayta tug'iladi. U yunon mifologiyasining bir qismi bo'lsa-da, Misr va Fors mifologiyasi kabi ko'plab madaniyatlarda o'xshashlarga ega. Quyosh bilan bog'langan feniks o'zidan oldingisining kulidan ko'tarilib, yangi hayotga ega bo'ladi. Ba'zi rivoyatlarda u alanga va yonish ko'rinishida nobud bo'ladi, desa, ba'zilar esa qayta tug'ilishdan oldin shunchaki o'lib, parchalanadi. [3] Folklorshunoslar qo'llaydigan vosita — "Xalq adabiyoti motivlari ko'rsatkichi"da feniks B32 motivi sifatida tasniflangan. [4] Feniksning kelib chiqishi Gerodot va keyinchalik 19-asr olimlari tomonidan Qadimgi Misrga tegishli, ammo boshqa olimlar Misr matnlariga klassik folklor ta'sirida bo'lgan bo'lishi mumkin deb o'ylashadi. Vaqt o'tishi bilan feniks motifi tarqaldi va turli xil yangi uyushmalarga ega bo'ldi; Gerodot, Lukan, Pliniy Elder, Rim papasi Klement I, Laktantiy, Ovid va Sevilyalik Isidorlar feniks naqshini qayta hikoya qilish va etkazishga hissa qo'shganlardir. Vaqt o'tishi bilan, o'zining kelib chiqishidan tashqari, feniks turli xil "umuman yangilanishni, shuningdek quyoshni, vaqtni, Rim imperiyasini, metempsikozni, muqaddaslashishni, tirilishni, samoviy jannatdagi hayotni, Masihni, Maryamni, bokiralikni, ajoyib insonni ramziy qilishi mumkin edi, va nasroniy hayotining ba'zi jihatlari". [5] Ba'zi olimlarning ta'kidlashicha, "De ave phoenice" she'ri mifologik feniks motivini Masihning tirilishining ramzi sifatida taqdim etishi mumkin. [6] O'zbek madaniyatida ham feniks

qushi ya'niy qaqnush qushi ham koplal asarlarda va shu bilan birgalikda qaqnus qushi o'zbek madaniyatida alohida o'rin tutadi va ko'plab manbalarda ko'plab ma'lumotlar keltirilgan jumladan, qaqnus qushining kelib chiqishiga nazar solsak, Qaqnus qushi qadimgi Misr, Yunon va Sharq madaniyatlarida uchraydi. Ularning afsonalarida u o'zining olovda kuyib, kuldan qayta tiklanish qobiliyati bilan tasvirlanadi. [7] O'zbek xalqining an'analari va folklorida ham qaqnus o'z o'rnini topgan. U turli xil ertaklar, afsonalar va hikoyalarda uchraydi. Masalan, "Qaqnus" ertakida bu qushning o'limdan qayta tiklanish va yaxshilik ramzi sifatida qaralishi ko'rsatiladi. [8] O'zbek Madaniyatida Qaqnusning ko'plab Ramziy Ma'nolari uchraydi, misol tariqasida, o'lim va Qayta Tug'ilish: Qaqnus qushi o'lim va qayta tug'ilish siklini ramziy ravishda aks ettiradi. Bu qush o'zining olovda kuyishi va kuldan qayta tiklanishi orqali hayotning doimiy o'zgarish va yangilanish jarayonini ifodalaydi. [9] **Umrbod Davom Etuvchi Hayot:** Qaqnus o'zining o'limdan qayta tug'ilish qobiliyati bilan umrbod davom etuvchi hayotni, vaqtsiz hayotni va o'limdan ustun turishni ramziylashtiradi. [10] **O'zgarish va Yangilanish:** Qaqnusning qayta tug'ilishi yangilanish, rivojlanish va o'zgarishni anglatadi. U insonning o'z ichki dunyosini o'zgartirish, yangi bosqichga o'tish va o'zining ruhini tozalash qobiliyatini ifodalaydi. [11] **Umid va Qutqarish:** Qaqnus afsonalarida o'limdan qayta tug'ilish insonlarga umid va qutqarishni beradi. U qiyinchiliklarga qaramay hayot davom etishini, umid yo'qolmasligini ramziylashtiradi. [12] Qushlar jahon xalqlari mifologiyasida katta ahamiyatga ega bo'lib, voqealar jarayonida birdaniga paydo bo'luvchi, qahramonlarga yordam beruvchi va vaziyatni keskin o'zgartiruvchi unsur sifatida e'tirof etiladi. Ular, asosan, ilohiyot bilan odamlarning o'rtasidagi ko'priq sifatida, yuksaklik va osmon ramzi timsolida talqin qilingan. Qushlar timsoli boshqa ko'pgina xalqlardagi singari turkiy xalqlar mifologiyasida ham ilohiy olam bilan muloqot qiluvchi vosita sifatida ifodlangan. Odam o'lganidan keyin yoki uyqusida ruhi qushga aylanib uchib ketishi haqidagi tasavvurlar xalq odatlari va folklorida, xususan, "Mayna", "Opa-uka", "Dev qiz", "Gunohsiz musicha", "Rustam" kabi ertaklarda o'z aksini topgan. Ibn Sino "Tayr" qissasida mana shu kabi xalq folklori motivlaridan ta'sirlangan holda insonlarning ruhlarini qushlar shaklida tasvirlaydi. Bu ifoda uning tibbiyotdagi bilimlariga ham asoslangan bo'lishi mumkin. Zero, zamonaviy tibbiyot ham inson ruhining o'limdan keyin qush kabi parvoz qilishini isbotladi. Ibn Sino qissasining syujeti asosida asar yaratgan Abu Homid G'azzoliy esa qushlarni umumiy ma'nodagi inson ruhi emas, balki tasavvuf yo'lidagi soliklarning Robbisini izlayotgan ko'ngillari timsolida tasvirlaydi. Shu taxlit tasavvuf adabiyotida qush timsoli Tangrisini izlayotgan solik(ning ko'ngli yoki ruhi) shaklida qabul qilindi. Navoiy asarlaridagi qushlar timsoli zahirida ham folklor motivlari hamda tasavvuf adabiyoti motivlari jo bo'lgan, deyishimiz mumkin. Navoiy lirikasida umumiy ma'nodagi qush obrazi: jon qushi, ko'ngil qushi, malo-yik qushlari, arvohi qudsiy qushlari, hidoyat qushlari, vasl qushi, xirad qushi, junun qushlari kabi variantlarda uchraydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'XATI:

1. Lotincha-o'zbekcha lug'at. - Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2006.
2. Yunusov, A. (2007). She'riyatda obraz. - Toshkent: O'qituvchi.

3. [https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_\(mythology\)#cite_ref-](https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_(mythology)#cite_ref-FOOTNOTEVan_den_Broek1972[httpsbooksgooglecombooksidjwIVAAAAIAAJpgPA146_146]_1-0)

FOOTNOTEVan_den_Broek1972[httpsbooksgooglecombooksidjwIVAAAAIAAJpgPA146_146]_1-0

4. [https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_\(mythology\)#cite_ref-B32_2](https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_(mythology)#cite_ref-B32_2)

5. [https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_\(mythology\)#CITEREFVan_den_Broek1972](https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_(mythology)#CITEREFVan_den_Broek1972)
6. [https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_\(mythology\)#cite_ref-4](https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_(mythology)#cite_ref-4)
7. "The Phoenix in Ancient Egyptian Mythology," The Ancient Egypt Site,
<https://ancientegypt.co.uk/the-phoenix/>
8. "O'zbek Xalq Ertaklari," <https://www.ziyouz.com/uz/books/read/1648/14051>
9. "Qaqnus," <https://www.wikipedia.org>
10. "The Symbolism of the Phoenix," The Symbolic World,
<https://www.thesymbolicworld.com/phoenix/>
11. "The Phoenix: A Symbol of Rebirth and Transformation," The Symbolism of the Phoenix, <https://www.phoenix-symbolism.com/>
12. "The Phoenix in Literature," <https://www.litcharts.com/literary-devices-and-terms/phoenix>